

ЗНАЧЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ ВИКЛАДАННІ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН

Лисенко Н.О.

Національний фармацевтичний університет

У статті узагальнено досвід використання форумів і чатів, а також вебінарів у структурі дистанційного курсу «Культура наукової мови» для підвищення рівня мовної компетентності студентів та вдосконалення навичок аргументації власного висловлювання під час участі в науковій дискусії.

Ключові слова: дистанційний курс, тьютор-філолог, навчальний форум, чат, вебінар, «Культура наукової мови».

Постановка проблеми. Сьогодні розвиток інформаційних технологій дозволив суттєво урізноманітнити форми проведення освітнього процесу. З'явилась можливість не тільки довільного пошуку потрібних даних у загальносвітовому банку інформації, але й системного та мотивованого дистанційного отримування знань з обраних спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над створенням теоретичного підґрунтя дистанційної освіти, апробацією різних освітніх технологій і впровадженням досвіду західноєвропейських університетів, розробкою вимог до дистанційних курсів та діяльності тьютора працюють В. Кухаренко, А. Бойко, Н. Дем'яненко, Л. Настенко та ін., проте й досі у нашій країні поняття і нормативна база тьюторства знаходиться у стадії становлення і, як будь-яке нове явище, не має ані чіткого визначення, ані закріплених функцій. Однак це не заважає йому бути провідним елементом системи дистанційного навчання.

Кожна дисципліна має об'єктивні відмінності щодо застосовуваних форм, методів і прийомів, формулювання завдань, з'являються специфічні ризики, виникнення яких пов'язано з викладанням «мовної» дисципліни (ураховуючи розвиток сучасних комп'ютерних редакторів, існування он-лайн словників та ін.), що, у свою чергу, доводить актуальність даного дослідження.

Метою нашої статті є узагальнення практичного досвіду щодо використання навчальних форумів і чатів, вебінарів – невід'ємної складової інтерактивного освітнього простору, покликаної допомогти студенту підвищити рівень власної мовної компетентності та вдосконалити вміння аргументувати власне висловлювання, зокрема під час участі в науковій дискусії.

Виклад основного матеріалу. На даному етапі інтерактивний освітній простір Центру дистанційних технологій навчання НФаУ умовно поділяється на дві складові: дистанційну підтримку самостійної роботи студентів та дистанційні курси для студентів-фармацевтів з усіх дисциплін на платформі Moodle (зокрема курс «Культура наукової мови» для студентів, що отримують другу вищу освіту), розроблені відповідно до вимог для ліцензування таких курсів в Україні. Викладачами кафедри українознавства та латинської мови НФаУ створено обидва варіанти ресурсів.

Особливість дистанційного курсу (далі – ДК) з дисципліни «Культура наукової мови» полягає в тому, що ДК призначений для самостій-

ного вивчення студентами (слухачами) усього навчального матеріалу (під керівництвом викладача-тьютора). Тобто, розрахований на студентів із високим рівнем мотивації. Культура наукової мови як навчальна дисципліна: ґрунтується на шкільній програмі з української мови та на курсі української мови (за професійним спрямуванням); закладає навички культури наукової комунікації; розширює словниковий запас студентів; формує навички й уміння використання мовних засобів наукового стилю, складання наукових текстів (рефератів, анотацій, рецензій, курсових робіт тощо); закладає основні принципи підготовки до виголошення наукових доповідей.

Курс містить 3 змістові модулі. Кожний змістовий модуль містить контрольний блок. Курс завершується заліком (модульна контрольна робота виконується аудиторно). Структура заняття складається з теоретичної частини (інформаційні матеріали), практичного блоку, який містить питання для самоконтролю, завдання для самостійної роботи (картки), завдання для тестового контролю, обговорення навчальних тем, тобто форум або чат.

Серед способів структурування навчального матеріалу використано таблиці, схеми, списки, що забезпечує наочність та краще засвоєння інформації. Також до структури деяких занять вміщено додаткові матеріали: посилання на інформацію з Інтернету, мультимедійні презентації тем.

Практична робота передбачає виконання письмових завдань (редагування фахових текстів, бібліографії, написання планів, анотацій і рецензій). Застосовується тестування з кожної теми заняття, а для оцінки рівня знань, набутих протягом вивчення змістового модуля – підсумкове тестування. В окремий ресурс виділено матеріали, що багаторазово використовуватимуться студентами при вивченні ДК, наприклад: глосарії, список рекомендованої літератури, а також загальні форуми.

У системі дистанційного навчання неоціненну роль відіграє саме комунікативний компонент, що реалізується через такі елементи курсу, як форуми і чати (загальні форуми необхідні для вирішення поточних організаційних питань та проведення консультацій). Навчальні форуми передбачають обговорення дискусійних проблем із тематики курсу. У ДК, призначеному для вивчення «мовної» дисципліни, організація спілкування є одним із провідних завдань. Для проведення навчання тьютор може використовувати різні

форми асинхронного і синхронного спілкування. Зокрема В. Кухаренко пропонує застосовувати «читання та відповіді», ця форма спілкування передбачає надання студентам навчального матеріалу, а потім опитування, при якому переважати повинні відкриті питання. Якщо ж не дотриматися такого варіанту, то після відповіді першого студента зникає необхідність відповідати іншим. Інша форма *дебати*.

У класичному випадку у розділі курсу вибирається проблема, що має декілька чітко позначених точок зору і дає можливість створити групи «слухачі за» та «слухачі проти». Такі дебати легко керуються, використовуються у проблемно-орієнтованому навчанні, можуть використовувати як синхронний, так і асинхронний режими для свого проведення. І, звичайно, класична *конференція* – добре структурована форма дебатів. Наприклад, до роботи залучаються дві групи студентів, кожна з яких готує звіт за проблемою та презентує його. Далі дискусія відбувається у два етапи: пошук точки домовленості – компоненти проблеми, стосовно яких обидві групи мають спільну точку зору, та обговорення області протиріч. Групи до-

водять власні і досліджують тези, наведені опонентами. Провідна мета – вплинути на сприйняття проблемної ситуації [4].

Ми у ДК використовували форму дебатів, слідкуючи за тим, щоб навіть під час такого обмеженого спілкування в групах не виокремлювались «лідери» і «мовчуни», бо наша мета полягала у залученні до комунікації всіх. На нашу думку, на початку курсу краще застосовувати саме навчальний форум, а не чат. При асинхронному спілкуванні тьютор у тактовній формі (за попередньою домовленістю) встигатиме виправляти стилістичні огріхи опонентів. Вебінар – синхронна дискусія, вимагає не тільки ретельної підготовки як з боку викладача, так і з боку студента, а й наявність у останнього певного позитивного досвіду участі в асинхронних дискусіях.

Нашим студентам було запропоновано кілька форумів (новини, знайомство, допомога тьютора, взаємодопомога студентів та навчальний форум щозаняття). І якщо у форумі «Знайомство» ми отримали вільне спілкування від обговорення погодних умов до обміну адресами і запрошень на каву, то в навчальних форумах наші студенти

Явище суржику в українській мові або «Для чого мові бур'яни?»

Як парость виноградної лози,
Плекайте мову. Пильно й
ненастанно
Політь бур'ян. Чистіша від
сльози
Вона хай буде.

В країні сформувався
цілий прошарок
кровососів
бюджетних коштів...

Нації вмирають не
від інфаркту,
спочатку їм відбирає
мову!

Яка сім'я, **такі і**
солнушко...

Верка Гюліса

Рис. 1. Картка-опора для вебінару «Явище суржику в українській мові або «Для чого мові бур'яни?».

поводилися менш впевнено. Саме тому, кожен форум, на нашу думку, повинен починати викладач, орієнтуючи студентів на плідну дискусію.

Аналогічні зауваження висловлює і В. Кухаренко: «У дискусії бере участь не більше третини групи, але в той же час інша частина групи, пасивно беручи участь в обговоренні, змушена приймати ту або іншу точку зору. Таким чином, дискусія йде на користь усій групі, формуючи визначені образи і прив'язки у студентів. Треба, однак, підготувати додаткові питання особисто для «мовчунів», щоб перевірити їхню готовність до спілкування в разі необхідності» [4].

Зазначені поради були нами враховані при проведенні наступних форумів і чатів. Крім того, було збільшено кількість балів, що заховувалася кожному студенту за активну участь у дискусії, а також щоразу тьютором було підкреслено внесок кожного дописувача та висловлена подяка всім членам групи за участь, щоб у кожного із студентів залишалось почуття задоволення від участі і була збережена ділова, доброзичлива атмосфера, попри наявність діаметрально протилежних поглядів на обговорювану проблему поглядів.

Наприклад, при проведенні форуму «Бібліотека чи Інтернет?» студентам було запропоновано висловити свою точку зору щодо таких питань:

- чи потрібна сучасному науковцю бібліотека з паперовими носіями інформації?
- що обираєте Ви як одне з джерел отримання наукової інформації: сучасну бібліотеку чи мережу Інтернет? Чому?
- які Ви можете назвати переваги та недоліки Інтернет-джерел.

Участь у дискусії узяли понад 70% групи, майже всі відповіді за розміром дорівнювали есе. Студенти були заздалегідь попереджені про негативну оцінку за плагіат, відповідно відповіді не дублювали одна одну. Щодо ж до оформлення матеріалів для дискусії, то воно повинно стати додатковим мотиватором. Зокрема не буде зайвим використання малюнків-опор та цитат для привертання уваги. В. Пуля зазначає, що варто, не сперечаючись, що важливіше для привертання уваги читача – заголовок чи малюнок, переконалися, що і те, і інше обрано бездоганно [6]. Звичайно, не всі студенти візуали, але матеріал повинен бити прийнятним та зручним для сприйняття.

Наприклад, при проведенні одного з вебінарів використовувалася така картка-опора (рис. 1).

Питання, що виносяться для обговорення повинні бути цікавими, актуальними, можливо, навіть трохи провокативними, адже тільки такі тези можуть викликати жваве обговорення.

Наприклад, студентам під час вищезгаданої дискусії пропонувалося під час обговорення висловити свою точку зору стосовно таких питань:

1. Що таке суржик? Звичайна народна мова чи показник низького інтелектуального і освітнього рівня? Можливо, суржик – це українська мова майбутнього?
2. Як ви розумієте слова Ліни Костенко: «Нації вмирають не від інфаркту, спочатку їм відбирає мову».
3. Чи вважаєте ви себе білінгвом, які переваги ви маєте порівняно з тими людьми, які володіють тільки однією мовою, з якими проблемами стикаєтесь?

4. Які найтипівіші мовні помилки вам відомі, що можна зробити для їх виправлення, на які зразки можна орієнтуватися?

5. Досконале мовлення – візитна картка освіченої, інтелекгентної людини. Чи мають право фахівці медичного профілю на користування суржиком? Доведіть свою думку.

А, наприклад, при проведенні форуму «Глобалізація суспільства – новітня загроза для незахищених мов» було запропоновано до обговорення такі питання:

1. Як ви ставитеся до ідеї упровадження в глобалізованому суспільстві єдиної універсальної мови?
2. Як ви ставитеся до інтернаціоналізації науки? Чим спричинено цей процес? Позитивним чи негативним він є, на вашу думку?
3. Які штучні мови вам відомі? Чи спроможна якась із них стати універсальною?

4. Розтлумачте слова науковця Луї Пастера: «Не має батьківщини наука, але мають батьківщину вчені».

5. Як пояснити значне переважаєння в Інтернеті англійської мови? Чим спричинено її високий престиж? (Понад 75% наукової продукції світу друкується цією мовою).

А також студенти мусили обговорити та прокоментувати всі тези учасників чату, чію думку вони підтримують чи з ким категорично не погоджуються.

Для проведення вебінару застосовувалися популярний відеохостинг YouTube та програмне забезпечення для проведення конференцій Google Hangouts.

Однак, крім наявності відповідного технічного забезпечення, тьютору разом із студентами доводиться вирішувати ще кілька проблем:

- час (спілкування відбувається on-line, більшість учасників групи повинна погодитись із проведенням вебінару у зазначений часовий проміжок);
- технічне забезпечення (відповідно обладнання комп'ютер чи ноутбук, до того ж на початку кожного вебінару було б непогано залишати 10 хв. для тестового зв'язку);
- високий рівень мотивації (як у викладача, так у студента).

Спираючись на власний досвід, можемо зазначити, що найкраще такі on-line дискусії проходять у групах з 10-15 осіб. Оптимальна тривалість – до 45 хвилин. Відповідно, якщо в курсі працює кілька стандартних груп по 30 осіб, їх на час проведення вебінару доцільно було б розділити.

Варто також наголосити, що вже під час апробації курсів окреслилася низка проблем, пов'язаних із викладанням саме «мовної» дисципліни:

- 1) визначити авторство виконаного завдання, надісланого студентом, не можливо.
- 2) завдання, орієнтовані на переклад фахового тексту, децю втрачають свою актуальність. Оскільки користування комп'ютерними перекладачами суттєво полегшує роботу студента. Як варіант, на нашу думку, можна використовувати тексти з великою кількістю підрядних зворотів і складною фаховою термінологією. Тоді роботу з перекладу тексту навіть за допомогою перекладача буде супроводжувати ретельне редагування;

3) використане на сайті програмне забезпечення дозволяє підтримувати зворотний зв'язок зі студентом. Отже, йому можна надіслати перевірене завдання, відредагувати повідомлення, залишене на форумі. Це забирає невинувато багато часу, особливо, якщо треба залишити коментар. Надсилати еталони завдань також ризиковано. Це призведе до необхідності оновлення всієї бази щороку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, участь у навчальних форумах, чатах та вебінарах позитивно впливає на формування

мовної компетентності студентів, надає впевненості у власних ораторських здібностях, що неодмінно допоможе під час ненавчальних дискусій. Форум, чат і вебінар – продуктивна форма роботи при дистанційному вивченні «мовних» дисциплін. Тьютор мусить вдатися до застосування всіх можливих мотиваторів для забезпечення активної участі студентів у дистанційному курсі. А у ВНЗ, що позиціонують себе як осередки дистанційної світи, знайдуться додаткові важелі як для стимуляції роботи тьюторів, так і для розробки правового підґрунтя щодо нормування їхнього робочого часу.

Список літератури:

1. Бойко А. Тьютор – якісно вища педагогічна позиція і новий простір духовно-моральної взаємодії / А. Бойко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fspace.rpru.edu.ua>
2. Жевакіна Н. В. Професійні функції діяльності викладача-тьютора в умовах дистанційного навчання / Н. В. Жевакіна, М. А. Семенов // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2011. – № 5(216). – С. 5–9.
3. Костікова М. В. Про деякі аспекти діяльності тьютора в системі дистанційної освіти / М. В. Костікова, І. В. Скрипінна // Системи обробки інформації. – 2011. – Вип. 7(97). – С. 72–75.
4. Кухаренко В. Матеріали дистанційного курсу «Практикум тьютора» / В. Кухаренко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dl.khpi.edu.ua/mod/book/view.php?id=376&chapterid=102>
5. Настенко Л. Г. Тьюторство як прогресивна технологія індивідуалізації освіти у вищій школі / Л. Г. Настенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://readera.org/article/tjutorstvo-jak-prohresyevnatekhnologia-indyevidualizatsiye-osvitye-u-vyeshchiy-10181969.html>
6. Пуля В. 13 способів заставить читателя кликнуть на ваш текст / В. Пуля. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://redactor.in.ua/ru/practice/7701.13_sposobov_zastavit_chitatelja_kliknut_na_vash_tekst
7. Технологія створення дистанційного курсу [навчальний посібник / за ред. М. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка]. – К.: Міленіум, 2008. – 324 с.

Лысенко Н.А.

Национальный фармацевтический университет

ЗНАЧЕНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ПРИ ДИСТАНЦИОННОМ ПРЕПОДАВАНИИ ЯЗЫКОВЫХ ДИСЦИПЛИН

Аннотация

В статье обобщен опыт использования форумов и чатов, а также вебинаров в структуре дистанционного курса «Культура научной речи» для повышения уровня языковой компетентности студентов и совершенствования навыков аргументации собственного высказывания во время участия в научной дискуссии.
Ключевые слова: дистанционный курс, тьютор-филолог, учебный форум, чат, вебинар, «Культура научной речи».

Lysenko N.O.

National University of Pharmacy

IMPORTANCE OF COMMUNICATIVE COMPONENT IN DISTANCE EDUCATION OF LINGUISTIC DISCIPLINES

Summary

The article generalizes experience of forums and chats as well as webinars in the structure of distance course: «Culture of scientific discourse» for improving the level of linguistic competence of the students and the skills of argumentation of proper statement while the participation in the scientific discussion.
Keywords: distance course, tutor-philologist, educative forum, chat, webinar, culture of scientific discourse.